

AUDITERING AV ÅBO AKADEMI

Författare **Birgitta Bergvall-Kåreborn, Alexander Bargum, Marie Nørvåg, Max Scheja & Mirella Nordblad. Åbo Akademis självvärdering (red.) Ole Karlsson**

Publikationsår **2022**, NCU:s publikation **18:2022**

Språk **Svenska**

ISBN **978-952-206-738-8 pdf**

4.1 Arbetslivsrelevans i utbildningen

- Högskolans självvärdering

Varför utveckla arbetslivsrelevans?

I ÅA-strategin är ett mål att skapa "Funktionella miljövänliga campus som arenor för mångsidig samproduktion". För att nå detta ska ÅA satsa på att samverka med näringslivet och övriga samhällsaktörer för utökad arbetslivsrelevans i utbildningar. En tydlig arbetslivskontakt i alla utbildningar är inte en självklarhet vid ett mångvetenskapligt universitet. Arbetslivsrelevansen blir dock allt viktigare, ur rekryteringssynpunkt och för placeringen på arbetsmarknaden som beaktas i UKM:s finansieringsmodell. Arbetslivsrelevans stöder också studiemotivationen. Den självvärdering som genomfördes med utbildningarna våren 2021, som förberedelse för auditeringen, visade också på att utbildningarna ansåg att det här är ett område de vill utveckla. Det här var orsakerna till att temat "arbetslivsrelevans i utbildningen" valdes till auditeringen.

Med arbetslivsrelevans avser ÅA olika sätt att få in arbetslivskoppling, dvs. examinas förmåga att generera sådan kompetens som de studerande behöver i arbetslivet, att arbetslivets behov beaktas i utbildningarna, samt samarbete med arbetslivet.

Arbetslivets behov beaktas i planeringen

ÅA:s personal får impulser om förändringsbehov via bl.a. forskningssamarbeten, medverkan i samhällsdebatten, engagemang i branschorganisationer och nätverk, och deltagande i seminarier och möten med alumner och andra arbetslivsrepresentanter. Förändringsbehoven diskuteras på ämnesmöten och resulterar i förändrade upplägg och kursinnehåll men också i nya magisterprogram (nyaste MDP in Teaching and Learning) och ibland anhållan till Undervisnings- och kulturministeriet om nya examensrätter (t.ex. provisorsutbildning 2020, juristutbildning

2022).

Karriärcentret Arbetsforum genomför årligen enkäter med utexaminerade, ett år resp. fem år efter examen och med doktorer tre år efter examen. De visar utexaminerades placering i arbetslivet och hur väl utbildningarna motsvarar arbetslivets behov och kompletteras av vissa utbildningsspecifika nationella utvärderingar. Dessa olika rapporter används som underlag i planeringen. Vissa utbildningar har utsedda arbetslivsrepresentanter i grupper (ex. Handelshögskolan, psykologi). Input från arbetslivet samlas också in av externa föreläsare och vuxenstuderande, på alumnidagar vid ämnet och från samarbetsprojekt med industrin. Arbetslivets behov framkommer också via nationella nätverk för utbildningen (t.ex. logopedernas Logonet) eller i arbetsgrupper (t.ex. farmaci), där arbetsmarknadens behov följs upp.

Koppling till arbetslivet i genomförandet

I professionsinriktade utbildningar kommer arbetslivsrelevansen in naturligt, t.ex. lärarutbildningarna som inkluderar praktik i övningsskola. Alla studerande kan avlägga praktiken som obligatorisk studieperiod, t.ex. farmaceuter och logopedier, eller som valfri. ÅA delfinansierar numera praktik för alla. Många utbildningar anlitar timplärare och gästföreläsare från arbetslivet eller utför magisterarbeten och andra projekt i samarbete med företag och organisationer. Studerandena kan ges övnings- och examinationsuppgifter där de tillämpar teori på praktiska exempel eller tränar allmänfärdigheter. Tillgång till karriärvägledning och arbetslivsmentorer finns också.

ÅA har avtalat med UKM att minst 80 % av första årets studerande ska ha en individuell karriärplan fr.o.m. 2024. ÅA har påbörjat arbetet genom att alla studerande som inlett sina studier hösten 2021 och genomför den obligatoriska kursen Akademiska studiefärdigheter gör karriärplan enligt en framtagna mall och får individuell respons på den. Målet på 80 % uppnåddes redan nu. Inbjudan till uppföljningssamtal skickas under det tredje studieåret.

Pågående utvecklingsarbete

I utbildningsplaneringen för 2022-2024 gav prorektorn riktlinjer till utbildningarna, där arbetslivsrelevans var ett fokusområde. Utbildningarna ska i studieplaneringsverktyget definiera och dokumentera vilka allmänfärdigheter som studerandena förväntas ha efter genomgången utbildning. Därtill uppmanades utbildningarna gå igenom obligatoriska kurser och kontrollera vilka allmänfärdigheter som övas var och att alla behövliga allmänfärdigheter övas. De sex allmänfärdigheter som ingår i UKM:s finansieringsmodell och följs upp i enkäten Karriäruppföljning betonas särskilt. I prorektors riktlinjer uppmanas utbildningarna också beakta en annan strategisk målsättning, relevant för allt arbetsliv i framtiden, dvs. FN:s hållbarhetsmål – detta kan uppnås t.ex. i kursens innehåll och allmänfärdigheter och via undervisnings- och examinationsformer.

Utbildningen för kultur, historia och filosofi har infört ett block med 25 sp arbetslivsinriktade studier. De vill även ge verktyg åt studerandena att bättre känna igen, följa upp och uttrycka vad

de lärt sig, dvs. utbildningen vill tydliggöra vilka kompetenser den ger – en portfölj planeras, för vilket även verktyg utreds. Detta följer NCU:s rekommendationer från 2020 för det humanistiska området.

Vad vill ÅA utveckla?

- Systematik för att få in arbetslivsrelevans i utbildningsplaneringen och genomförandet
- Modell för att synliggöra för studerandena hur de utvecklar sina allmänfärdigheter inom studierna och hur de själva kan beskriva sina kompetenser
- Modell för att förutse vilka behov arbetslivet kommer att ställa i framtiden
- Hur systematisera och följa upp arbetslivskopplingen så att ledningen får rapportering

Styrkor

- Arbetslivet kopplas in på många olika sätt i kurserna, på det sätt som lämpar sig just för den specifika utbildningen.
- Ett stort intresse hos utbildningarna och studerandena att utveckla arbetslivsrelevansen
- Aktiva alumner och ämnesföreningar

Utvecklingsområden

- Arbetslivsrepresentation i all mer omfattande utveckling av utbildningar
- Systematik för att i alla utbildningar få in arbetslivsrelevansen i kursbeskrivningar, implementera den i verksamheten och synliggöra den i studerandenas (upplevda) lärande.
- Nya sätt att integrera arbetslivet i utbildningarna.
- Verktyg för karriärplanen och portföljen för allmänfärdigheter

4.1 Arbetslivsrelevans i utbildningen

- Auditeringsgruppens bedömning

Den aktiva dialogen med arbetslivet skapar goda förutsättningar för utvecklingen av arbetslivsrelevansen

Åbo Akademi har valt arbetslivsrelevans i utbildningen som ett utvärderingsområde i auditeringen. Det utvalda utvärderingsområdet är väl förankrat i Åbo Akademis strategi och det pågående arbetet med att utveckla utbildningarna inom fakulteterna.

Det är tydligt av auditeringsintervjuerna att arbetslivsrelevans i utbildningen som tema inte är något nytt. Det finns en uttalad målsättning att vara framstående vad gäller arbetslivsrelevans i utbildningen som kommer fram i diskussionerna med ledningen, styrelsen, personalen, studerande och externa aktörer och som säkerställer att arbetet kommer att prioriteras framöver.

Intervjuerna och workshopparna under auditeringsbesöket gav emellertid intrycket att det finns utrymme för fortsatt dialog vid Åbo Akademi om vad arbetslivsrelevans är i universitetsutbildningen. Frågor som bland annat togs upp i lärarworkshopen var: Vad är arbetslivsrelevans? Hur borde den se ut i utbildningarna? Vem styr diskussionen och vems definitioner är viktiga? Hur kan vi förutsäga arbetslivsbehov när utvecklingen inom branschen är

så snabb? Hur kan vi veta vilka allmänfärdigheter behövs i framtiden? Vilka är de kompetenser som examensutbildningen borde ge och vilken är det livslånga lärandets roll? Kan Åbo Akademi leda en större debatt i frågan?

Det påpekades att universitetet arbetar i två olika tidshorisonter inom examensutbildningen och det livslånga lärandet. Å ena sidan borde man ge färdigheter som håller i tiotals år i framtiden och å andra sidan svara mot omedelbara kompetensbehov inom arbetslivet. Det ansågs viktigt att hitta en balans och säkerställa kvaliteten i utbildningen. Studerande som utexamineras från Åbo Akademi ska forma och förnya framtidens arbetsliv. Därför är det viktigt att fundera på de allmänfärdigheter som behövs i framtiden inom olika utbildningsområden i stället för endast se på de kompetenser som behövs just nu. Det talades om en viss ryckighet inom arbetslivet som inte alltid går så bra ihop med examensutbildningar som arbetar i ett långtidsperspektiv. Ett framtidsinriktat angreppssätt förespråkades framom ett reaktivt. I stället för att reproducera det som redan finns i arbetslivet borde universitetet tänka om och erbjuda nya lösningar. På basis av diskussionen skulle Åbo Akademi kunna skapa mer systematik i hur den fångar upp kompetensbehov i framtiden.

Det pågår likväl en aktiv dialog och samverkan med arbetslivet inom Åbo Akademi. Auditeringsgruppen fick ta del av flera exempel på utbildningar där Åbo Akademis personal aktivt sökt synpunkter från olika aktörer i samhället och arbetslivet för att forma nya utbildningar eller skapat en ny profil för en existerande utbildning för att svara bättre mot omstruktureringen inom industrin. Åbo Akademi har bra kontakter till företag, organisationer och olika samhällsaktörer. Mycket av det arbetet sker inom fakulteterna via forskningen, utbildningen och samverkan. I intervjuerna nämndes teknik som ett exempel där 75 procent av examensarbetena genomförs i samverkan med företag och där det finns en aktiv dialog med skogs- och kemiindustrin exempelvis via styrgrupper, workshoppar och direkta kontakter. Forskningen nämndes också som ett viktigt sätt att följa med utvecklingen i arbetslivet. Exempelvis i samhällsvetenskaperna arbetar forskarna nära samhället med bland annat kommuner och riksdagen. Den goda dialogen bekräftades i intervjun med externa intressenter. De externa intressenterna var mycket nöjda med samarbetet och utexaminerade studerande från Åbo Akademi. Det framhölls att Åbo Akademi sticker ut genom att utexaminerade studerande allmänt besitter inte endast substanskunnande utan också har goda språkkunskaper och social kompetens, en kombination som är mycket eftertraktad i arbetslivet.

Det finns utrymme att utveckla och förstärka dialogen med arbetslivet. Många av kontakterna är personberoende och systematiken fattas i de flesta fall. Genom att skapa systematik skulle man kunna undvika att arbetet kring arbetslivsrelevans blir för personbundet. Åbo Akademi har också ett växande antal internationella medarbetare som inte har kontakter med det finländska näringslivet eller medarbetare som inte studerat vid Åbo Akademi och har färdiga nätverk av alumner. Det är därför viktigt att Åbo Akademi skapar nya strukturer för dialog med arbetslivet och systematik i hur arbetslivets synpunkter bättre kommer in i utvecklingen av utbildningarna, exempelvis i form av arbetslivsråd, styrgrupper, regelbundna möten, workshoppar eller fokusgruppsdiskussioner. Åbo Akademi har en otrolig resurs i sina alumner, av vilka många lär har en stark vilja att ge något tillbaka till sitt alma mater. Det är emellertid viktigt att eventuella

nya strukturer är genomtänkta och att verksamheten har tydliga målsättningar och skapar mervärde både för Åbo Akademi och företrädarna för arbetslivet.

Arbetslivsrelevansen kan bättre synliggöras för de studerande i icke-professionsinriktade utbildningar

Enligt självvärderingen och auditeringsintervjuerna har Åbo Akademi breda utbildningsansvar med många professionsinriktade utbildningar med aktiv och nära dialog med arbetslivet. De professionsinriktade utbildningarna skapar färdigheter och professionell identitet och bidrar direkt till det framtida yrket. Yrkesidentiteten formar också studerandes självförståelse och gör det lättare för studerande att se nyttan av olika moment i utbildningen. Auditeringsgruppen fick intrycket att i de professionsinriktade utbildningarna finns välfungerande samarbeten med relevanta aktörer inom branschen som också är inkopplade på olika sätt i genomförandet och utvecklingsarbetet i utbildningarna.

I sk. generalistutbildningar finns det många olika möjligheter och karriärvägar. Utöver karriärvägen som forskare kan det vara svårare för studerande att se nyttan med det vad de studerar och dess relevans för arbetslivet. I studerandeworkshopen noterades att studerande kan vara bekymrade över vad de ska arbeta med i framtiden och det är otydligt vad man kan göra med kunskapen. I intervjuerna hänvisades till den nationella utvärderingen av den samhällsvetenskapliga utbildningen som Åbo Akademi hade deltagit i. En av utvärderingens centrala resultat var att de kompetenser som de samhällsvetenskapliga utbildningarna ger har god relevans för arbetslivet. Lärarkåren och arbetslivet litat på arbetslivsrelevansen men det är svårt att sätta ord på den och studerande har svårt med att identifiera och verbalisera sitt kunnande. Studerande har ofta enligt lärarworkshopen också svårt att se nyttan med allmänfärdigheter. Det påpekades att det är viktigt i utbildningarna att lyfta fram hur allmänfärdigheter behövs i arbetslivet. Att verbalisera färdigheter och arbetslivsrelevansen skulle hjälpa studerande till självkännedom och ge färdigheter för livslångt lärande. Detta skulle kunna göras systematiskt under studierna.

Åbo Akademi har arbetat med att förbättra systematiken i utbildningsplaneringen och kursbeskrivningarna. Gemensamma riktlinjer för utbildningsplaneringen som sker vartannat år gavs för planeringsrundan 2022–23 av prorektorn och fakulteterna. Av intervjuerna framgår att det finns en systematik när det gäller planeringen av utbildningar, där frågor som rör arbetslivsrelevans på ett tydligt sätt aktualiseras och får en inverkan på hur olika utbildningar utvecklas med avseende på form och innehåll. Det finns däremot variation i hur arbetslivsrelevans kommer in i utbildningsplaneringen och genomförandet. Som det kommunicerades under besöket har Åbo Akademi en mångfald av ämnen och utbildningar och arbetslivsrelevansen kan se ganska olika ut beroende på utbildning. Differentieringen är nödvändig. I riktlinjerna betonas att man ska ta in arbetslivsrelevansen i kursutbudet på många olika sätt.

Auditeringsgruppen ser att det ännu finns behov av att få in en bättre systematik och struktur i utbildningarna och utbildningsplaneringen för att säkerställa tydliga examensstrukturer och innehåll som bättre synliggör arbetslivsrelevansen i utbildningen framför allt för de studerande. Utbildningslinjen för kultur, historia och filosofi är ett utmärkt exempel, även för andra universitet, på utvecklingsarbete där utbildningen lades om och en ny struktur togs fram för att förstärka arbetslivsrelevansen. I utbildningen skapades en obligatorisk del med arbetslivsorientering som syftar att ge konkret inblick i vad en kulturvetare kan arbeta med i framtiden och hur arbetslivet ser ut. Praktiken har gjorts obligatorisk och studerande kan välja antingen kulturledning eller litterär produktion som arbetslivsriktning (Studiehandboken). Enligt intervjuerna togs den nya strukturen fram i samverkan med viktiga aktörer i arbetslivet, med vilka möjligheter, betoningar och kompetenser diskuterades. Responsen från studerande har varit positiv.

Auditeringsunderlaget, inklusive riktlinjerna för utbildningsplaneringen, ger intrycket att det eventuellt finns för mycket fokus på enskilda kurser vad gäller att ta in arbetslivsrelevans i utbildningen. Med den flexibilitet och valfrihet som Åbo Akademi erbjuder inom sina utbildningar finns det skäl att lyfta blicken från kursnivån och se på utbildningar som helheter. Som det diskuterades i kapitel 1.1 tyckte vissa lärargrupper att riktlinjerna för planeringen var för detaljerade, och är något som Åbo Akademi kan utveckla. Frågan är om man på universitetsnivå borde fastställa de allmänfärdigheter som ska ingå i utbildningarna eller om det istället borde vara ett resultat av ett utvecklingsarbete och en dialog inom kollegiet och med relevanta aktörer inom arbetslivet.

I intervjuerna och workshopparna nämndes att alla utbildningar inte behöver lika mycket stöd i att utveckla arbetslivsrelevansen. Därmed skulle en satsning kunna göras i de utbildningar där det finns behov av att förstärka och skapa bättre struktur för arbetslivsrelevansen i utbildningen.

Utöver riktlinjerna för utbildningsplaneringen är den årliga verksamhetsplaneringsprocessen ett verktyg där arbetslivsrelevansen och eventuella satsningar på den skulle kunna vara ett fokusområde för fakulteterna som sedan följs upp. Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi utgör här ett exempel. I utvecklingsarbetet skulle man också kunna ta intryck av genomströmningsarbetet som involverat många i fakulteterna. Arbetslivsrelevansen kunde integreras som ett tema i genomströmningsarbetet om så inte redan gjorts.

De nationella karriäruppföljningarna ett år och fem år efter examen ger nyttig information om hur utexaminerade har placerat sig i arbetslivet och också om de kompetenser som är viktiga i arbetslivet och som utbildningen har utvecklat. Åbo Akademi har redan förtydligat systemet med hantering av responsen som troligtvis bidrar till att responsen hanteras och utnyttjas i utvecklingsarbetet på ett effektivare sätt. Universitetet skulle också kunna utveckla nya metoder eller utnyttja redan existerande metoder för att samla in studeranderespons om utbildningens relevans för arbetslivet och överlag engagera studerande i utvecklingsarbetet. Arbetslivsrelevansen i utbildningen skulle kunna ingå i cykliska helhetsutvärderingar som rekommenderades i kapitel 1.3.

Praktik är en viktig del av utbildningarna som stöder integreringen i arbetslivet

I studerandeworkshopen uppskattade studerande den obligatoriska kursen Akademiska studiefärdigheter som ordnas som ämnes-, fakultets- eller campusspecifika (Vasa) kurser. Att göra en karriärplan som en del av kursen är ett bra initiativ och kursen erbjuder möjligheter att få inblick i framtida karriärmöjligheter. I självvärderingen nämns att karriärplanerna följs upp efter tre år, men det framgår inte vem som ansvarar för uppföljningen. Det är viktigt att karriärplanen blir ett levande och nyttigt dokument för de studerande. En idé som kom fram i lärarworkshopen var en reflekterande portfolio som studerande skulle kunna arbeta med under hela utbildningen för att koppla ihop teori och praktik. Karriärplanen skulle kunna ingå i portfolion som också skulle kunna vara ett sätt för utbildningarna att examinera allmänfärdigheter. Kursen Akademiska färdigheter erbjuder också en eventuellt utnyttjad möjlighet för utbildningarna att diskutera med studerande om arbetslivsrelevansen och om allmänfärdigheter som är viktiga i det framtida arbetslivet.

Praktik är ett viktigt sätt att tillämpa inhämtade kunskaper och stöda integreringen i arbetslivet. Omfattande obligatorisk praktik ingår i flera professionsinriktade utbildningar och enligt Åbo Akademis examensordning ska alla fakulteter godkänna minst 5 sp för utbildningen relevant arbetspraktik både på kandidat- och magisternivån. På basis av en granskning av examensbeskrivningar är praktik tydligt integrerad i utbildningarna antingen som obligatoriska studier eller som valbara eller valfria studier på kandidatnivå, vilket ger ett intryck av att praktik uppmuntras. På magisternivå är praktik inte i samma utsträckning inskriven i examensstrukturerna och det finns ingen motsvarighet till kursen Akademiska färdigheter där karriärplaner och -möjligheter diskuteras.

En välkommen förändring enligt intervjuerna är att alla Åbo Akademis kandidat- och magisterstuderande från och med 2022 har fått praktikstöd som många arbetsgivare kräver. Praktikstöd kan fås endast en gång under studietiden, vilket enligt de studerande kan utgöra ett hinder att göra praktik både på kandidat- och magisternivå. Då finns det andra praktikmöjligheter, exempelvis internationella praktikplatser, som marknadsförs i Arbetsforums JobTeaser-databas och på intranätssidor. I studerandeintervjun önskades mer information om praktikplatser. Att bättre kommunicera och synliggöra tjänster och möjligheter för de studerande var ett genomgående tema under besöket.

Alumnverksamheten och karriärtjänsterna skulle bättre kunna knytas till utbildningarna

Kommunikationsenheten koordinerar mentorprogrammet KarriärKontakt. Programmet är öppet för kandidat- och magisterstuderande som är i slutskedet av studierna. Studerande kan ansöka till programmet, och om en studerande blir antagen får hen en personlig mentor med liknande studiebakgrund och som arbetar inom en bransch som intresserar den studerande. Utöver träffar med mentor ordnas ett antal gemensamma träffar med andra studerande i mentorprogrammet.

Det framkom i intervjuerna att digitaliseringen har skapat nya möjligheter för mentorprogrammet att engagera mentorer runtomkring Finland och exempelvis flera mentorer jobbar utomlands. Få studerande under besöket var insatta i mentorprogrammet, men de som hade hört om KarriärKontakt via andra studerande hade en mycket positiv bild av verksamheten.

Åbo Akademi är med i det nationella åtgärdsprogrammet Talent Boost som bland annat har som mål att främja internationella studerandes sysselsättning i Finland. Det pågår många satsningar inom Åbo Akademi för att stöda internationella studerande. Enligt intervjuerna hittar de internationella studerande relativt väl till karriärtjänsterna. Internationella studerande har också möjlighet att delta i ett mentorprogram. De får en arbetslivsmentor som de ska träffa regelbundet kring olika teman och därmed få en uppfattning av det finländska arbetslivet och även lättare kunna hitta praktikplatser under studietiden. De internationella studerande var nöjda med praktikmöjligheterna och nätverkanter, men önskade mer aktuell information om möjligheter på engelska i rätt tid. I intervjun med externa intressenter uppskattades Åbo Akademis stöd för internationella studerande att hitta praktikplatser och etablera sig i finländska företag. Det finns många företag som lider av kompetent arbetskraft, och universitetets satsning ansågs ge ett stort värde.

Som det diskuterades i kapitel 2.3, 3.3. och ovan finns det mycket potential och utvecklingsmöjligheter vad gäller alumnverksamheten. Alumner som nyligen examinerats skulle kunna bidra med sin respons på utbildningen medan alumner med längre arbetslivserfarenhet kan bidra med återkoppling på utbildningens innehåll och format utifrån ett arbetsgivarperspektiv. I studerandeworkshopen diskuterades att universitetet borde göra mer för att knyta studierna till arbetslivet. För studerande ser det ut som att studentföreningarna vid Åbo Akademi håller i en stor del av kontakterna med arbetslivet. Enligt diskussionerna under auditeringen finns variationer inom olika ämnen och också beroende på om det är frågan om professions- eller icke-professionsinriktade utbildningar. Studerande uppskattade gästföreläsare som ger god inblick i branschen och företagsbesök som konkretiserar nyttan med det man lär sig, vilket också kan hjälpa studerande att hitta den egna inriktningen. I lärarworkshopen framkom att i vissa ämnen har lärarna satsat på alumnverksamhet för att belysa kompetensfrågan och erfarenheterna har varit goda.

Sammantaget skulle Åbo Akademis alumnnätverk och karriärtjänster bättre kunna synliggöras för de studerande, vidareutvecklas och knyts till utbildningarna och det systematiska arbetet med att förbättra arbetslivsrelevansen i utbildningarna.